

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Василик Н.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
Луцький національний технічний університет*

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОЮ СИСТЕМОЮ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Ключовою особливістю природно-ресурсної системи регіону є її ієрархічна підпорядкованість природно-ресурсній системі країни. Тому, будь-які трансформації в даній сфері, в першу чергу визначаються на загальнодержавному рівні, при цьому закріплюються в законодавчих та нормативних документах, та стають обов'язковими для виконання всіма регіональними органами управління і суб'єктами природно-ресурсної сфери. З огляду на це, удосконалення управління регіональною природно-ресурсною системою має відбуватись перш за все в ключі загальнодержавної політики в природно-ресурсній сфері, а далі, враховуючи специфіку та стан природно-ресурсного потенціалу регіону, визначатись основні шляхи підвищення ефективності управління природно-ресурсною системою на регіональному рівні.

В свою чергу, В.М. Горбик [1] вважає, що механізм державного управління природно-економічним потенціалом регіонів має забезпечувати вирішення такого комплексу регіональних завдань: закріплення основних положень соціальної та економічної політики в законодавчих актах; оцінка соціально-економічного становища регіонів на основі сучасних методів прогнозування та оцінки обсягів виробництва продукції, ефективності використання ресурсів, якості життя населення; формування сприятливої цінової, тарифної та кредитно-фінансової політики на міжрегіональному і міждержавному рівнях для виробництва продукції, проведення робіт і надання послуг; аналіз продовольчої безпеки на основі вивчення наповнення продовольчого ринку, контролю за організацією централізованих продовольчих фондів та регулювання цін на продукцію сільського господарства в регіонах, розробки

пропозицій щодо створення і використання резервних державних фондів; сприяння розвитку ринкової інфраструктури в регіонах, регулювання основних пропорцій міжгалузевого і внутрішньогалузевого обмінів; забезпечення умов нормальної конкуренції на продовольчому ринку; розробка маркетингових та консалтингових програм для розвитку малого бізнесу і підприємництва; подолання економічного спаду та створення умов для активізації та розвитку підприємницької діяльності, що є невід'ємною умовою забезпечення майбутнього економічного відродження та росту; підтримка та стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку економіки, що дозволить сподіватися на стабілізацію економічної ситуації та створення потенціалу для конкурентоспроможності та зростання економіки в нових умовах.

На нашу думку, основними принципами управління природно-ресурсною системою на загальнодержавному та регіональному рівнях мають стати принципи раціональності, збалансованості, невиснажливості, багатофункціональності, ефективності та комплексності [2].

Наприклад, Волинська область хоч і не має значної вартості природного багатства в порівнянні з іншими регіонами країни (складає 21105,87 млн. грн., що займає лише 1,99% від загальної вартості природного багатства України), проте все ж має ключові (конкурентні) природні ресурси – водні, лісові та екосистемні, ефективне використання яких забезпечить області конкурентні переваги і загальне процвітання, при цьому реалізація даного процесу залежатиме від виваженої політики регіональних органів управління природними ресурсами [3; 4]. Виділимо основні напрями підвищення ефективності управління природно-ресурсною системою за окремими видами природокористування на прикладі Волинського регіону [4].

Сфера водокористування:

- передача у власність органів місцевого самоврядування штучних водойм колективних сільськогосподарських підприємств;
- подальша інституціоналізація концесійного режиму водопостачання у житлово-комунальному господарстві;
- посилення співпраці між басейновими управліннями та підрозділами міністерства;
- організація моніторингу та контролю за використанням земель водно-болотного фонду;

- створення належних умов для розвитку рекреаційного водокористування;
- розмежувати облік водних об'єктів загальнодержавного та місцевого значення;
- забезпечення своєчасності та повноти сплати водно-ресурсних платежів та екологічних зборів за скиди забруднюючих речовин у природні водні об'єкти регіону.

Сфера землекористування:

- формування громадянської палати по перерозподілу земельної власності на регіональному рівні;
- перегляд економічних важелів стимулювання залучення у господарський оборот малопродуктивних та деградованих земель;
- створення кластерних об'єднань по залісненню та залученню меліорованих земель;
- інституціональне забезпечення участі органів місцевого самоврядування на ринку землі.
- забезпечити диференціацію плати за землю шляхом посилення рентної орієнтації використання земель як сільськогосподарського, так і несільськогосподарського призначення;
- посилити контроль за встановлення меж землеволодіння та подальшою ідентифікацією прав володіння, щоб розширювати базу вилучення земельного податку та орендної плати в регіоні.

Сфера лісокористування:

- активізація державно-приватного партнерства у лісоресурсній сфері області;
- здійснити розподілення лісогосподарської та переробної сфери діяльності комплексних лісогосподарських підприємств області;
- створення державної акціонерної холдингової компанії «Волиньлісхолдинг»;
- створення асоційованих утворень у формі лісових кластерів і технопарків, розвитку кооперативного руху, укладення концесійних угод;
- будівництво деревообробного комбінату з налагодженням безвідходного та енергонезалежного виробництва;
- оптимізація регіональних органів управління в лісоресурсній сфері;
- забезпечення своєчасності та повноти сплати ренти за спеціальне використання лісових ресурсів,

Сфера надрокористування:

- створення місцевих фондів освоєння мінерально-сировинної бази локальних територій;
- перегляд розподілу плати за користування надрами між бюджетами різного таксономічного рівня;
- розширення прав і повноважень органів місцевого самоврядування щодо комерціалізації використання надр місцевого значення;
- формування холдингових утворень по комплексному освоєнню та використанню мінерально-сировинної бази регіону.
- зосередити увагу на екологізації надрокористування;
- встановлювати нижчу рентну плату за використання надр ніж в інших надрозабезпечених регіонах.

Сфера охорони навколишнього природного середовища:

- забезпечення ефективної реалізації Регіональної екологічної програми «Екологія 2016–2020»;
- модернізація системи моніторингу та обліку забруднювачів навколишнього середовища;
- формування належної регіональної інфраструктури (будівництво сміттєпереробного заводу, ремонт та реконструкція каналізаційно-очисних споруд, тощо), з метою зниження до мінімуму факторів та об'єктів забруднення навколишнього природного середовища;
- перегляд лімітів викидів, скидів та розміщення відходів і нормативів плати за них;
- активізація участі громадськості в управлінні навколишнім природним середовищем;
- формування суспільної екологічної свідомості в регіоні.

Отже, будемо сподіватись, що в результаті реалізації вище визначених напрямів вдосконалення управління природно-ресурсною системою на державному рівні та окреслені регіональні цілі і пріоритети дозволять забезпечити більш ефективне функціонування природно-ресурсної системи Волинської області, а також отримати позитивний синергічний ефект всім зацікавленим сторонам: державі, підприємствам, місцевому населенню.

Список використаних джерел:

1. Горбик В.М. Напрями розвитку механізму державного управління природно-економічним потенціалом регіонів: міжгалузеві аспекти / В.М. Горбик // Державне управління: удосконалення та розвиток. – № 1. – 2019. – Режим доступу: www.dy.nayka.com.ua

2. Василик Н.М. Управління природно-ресурсною системою регіону / Н.М. Василик // Управління соціально-економічними системами регіонального рівня: теорія та практика : монографія / [авт. кол.: Н.М. Василик, А.І. Гордійчук та ін.], під заг. ред. О.М. Шубалого; М-во освіти і науки України; Луцький НТУ. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2016. – 340 с. – С. 191-258.

3. Економічна оцінка природного багатства України : монографія / за заг. ред. акад. НАН України, д.е.н., проф. С.І. Пирожкова; акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика. – К.: ДУ ІСПСР НАН України, 2015. – 396 с.

4. Шубалий О.М. Теоретико-прикладні аспекти управління природно-ресурсною системою регіону / О.М. Шубалий, Н.М. Василик // Агросвіт. – 2017. – № 19-20. – С. 13-23.